

Ressenya]¹

ENTREMONS. UPF JOURNAL OF WORLD HISTORY

Universitat Pompeu Fabra|Barcelona

Número 15 (novembre 2024)

www.entremons.org

Xavier Fleck

El segon Reich i Catalunya. Alemanya vista des de la cultura i la política catalanes entre 1890 i 1914

Editorial: Afers

Any: 2024

Pàgines: 248

Víctor López Mirabet

victor.lopez@upf.edu

El segon Reich i Catalunya. Alemanya vista des de la cultura i la política catalanes entre 1890 i 1914, de Xavier Fleck, és una obra enriquidora que s'ocupa d'analitzar la visió que els intel·lectuals catalans d'aquest període tenien del Segon Reich alemany. Parlem d'escriptors i polítics com Eugeni d'Ors, Prat de la Riba, Manuel de Montoliu, Joan Maragall, Josep Maria Folch i Torres, Miquel Vidal Guardiola, Pere Bosch Gimpera, Miquel del Sants Oliver, Alfred Opisso, entre d'altres, que o bé havien viatjat Alemanya o bé la veien com a un model a seguir en alguns aspectes culturals i polítics. Amb aquest marc temporal i aquests autors com a referència, l'obra es fonamenta en criteris temàtics dividits en quatre grans eixos que ofereixen una panoràmica molt completa sobre la

---

¹ DOI: 10.31009/entremons.2024.i15.07

temàtica estudiada: *Model universitari, Model institucional, Model nacional i Model cultural i artístic*.

A grans trets, el primer eix ens mostra la visió dels catalans que van viatjar a Alemanya a estudiar o van mantenir algun tipus de contacte amb el món acadèmic alemany. És una de les majors aportacions d'aquest llibre, ja que explica amb detall les vivències de Manuel de Montoliu qui, juntament amb Antoni Griera i Pere Barnils, obtingué, el 1908, una beca de la Diputació de Barcelona per estudiar a la Universitat de Halle. A través del seu testimoni, Fleck ens explica els nombrosos reptes que van haver d'afrontar aquests tres estudiants abans, durant i després de la seva estada a Alemanya, així com la seva visió, plena de contradiccions, sobre la política, la cultura i la societat germàniques.

El segon eix analitza l'opinió d'alguns intel·lectuals i polítics catalans sobre diversos aspectes relacionats amb la política institucional del segon Reich. Resulta especialment interessant la part en què l'autor aborda la crítica feta des de Catalunya d'algunes qüestions controvertides com la persecució i tracte a certs col·lectius per part del govern alemany, principalment catòlics, socialistes, alsacians, bavaresos i polonesos. Tanmateix, Fleck fa evident que la visió de molts autors catalans sobre aquestes qüestions va anar evolucionant amb el temps, a mesura que la política interior i exterior alemanya va anar modificant-se. En aquest sentit, en aquest llibre es realitza un esforç monumental per contextualitzar la història política i social d'Alemanya. Esforç que s'agraeix, ja que permet comprendre millor les múltiples contradiccions d'aquest singular imperi nascut com a alternativa al model liberal i centralista francès, i alhora ens dona les claus interpretatives per entendre amb més profunditat el punt de vista català.

En el capítol titulat *Model nacional*, l'autor ens demostra la divergència entre la visió idealitzada que alguns catalans tenien sobre la renaixença política i cultural alemanya, que tant va influir en el món cultural català, i l'experiència directa dels que van viatjar al Segon Reich, molt més mundana. Llegim diferents opinions respecte a diverses qüestions relacionades amb la concepció nacional, intel·lectual, artística, lingüística i social dels alemanys, i ens introduïm en el debat sobre quins aspectes i quins no podien ser aplicables al Principat. Aquest capítol es complementa perfectament amb el darrer, titulat *Model cultural i artístic*, en el qual Fleck es vesteix de Jauss i ens parla de la recepció que van tenir a Catalunya quatre autors alemanys: Goethe, *Novalis*, Wagner i Nietzsche, així com de la influència que les obres d'aquests autors van tenir en la cultura i la societat catalanes.

A més de sintetitzar les principals obres historiogràfiques de referència, l'autor fa un buidatge exhaustiu d'algunes publicacions de l'època, així com de diferents opuscles, llibres i memòries publicats per individus que van contribuir al debat germanòfil a Catalunya.

Un altre aspecte que volem destacar és el meritori buidatge dels papers de Manuel de Montoliu conservats a la Biblioteca de Catalunya i a la Biblioteca Pública de Tarragona. Montoliu és probablement el germanòfil català més ben estudiat. Xavier Pla i August Rafanell han escrit sobre el seu pensament durant la Gran Guerra i a la meua tesi doctoral vaig demostrar que durant el conflicte va estar a sou dels alemanys. Tot i això, era necessari un estudi sobre la seva etapa formativa a Alemanya i el seu pensament previ a la Primera Guerra Mundial. Aquest llibre compleix amb escriu aquest objectiu i a més serveix per constatar que Montoliu ja era un dels màxims difusors de la cultura germànica a Catalunya abans de la guerra.

Malgrat tot, creiem que hi ha alguns aspectes de l'obra de Xavier Fleck que no s'han tractat i que s'haurien d'abordar en futures investigacions. Aquest treball centra l'objecte del seu estudi en autors majoritàriament vinculats als corrents catalanistes i regionalistes i deixa al marge altres opinions de la política catalana del moment com podien ser els republicans no catalanistes o els carlins. Hauria estat molt interessant conèixer què deien aquests darrers sobre Alemanya, i més sabent el paper que tindrien durant la Primera Guerra Mundial en la defensa d'aquest país.

També hem trobat a faltar l'experiència alemanya d'Agustín Murua y Valerdi, catedràtic de química orgànica de la Universitat de Barcelona, format a Alemanya i membre del reformisme català. El 1910 publicà a Barcelona una obra titulada *Tres años en Alemania. Memorias de un pensionado* que tampoc hem vist citada a l'obra. Un llibre que estem segurs va tenir algun tipus d'impacte en els cercles germanòfils barcelonins, ja que, de fet, va ser reeditat, ampliat i corregit l'any següent.² Com a curiositat, Murua i Gabriel Alomar van mantenir una polèmica a *El Día Gráfico*, el febrer de 1914, que va anticipar divisió entre francòfils i germanòfils a Catalunya que sorgiria poc després de l'inici de la Gran Guerra.³

---

² Murua y Valerdi, Agustín (1911) *Tres años en Alemania. Memorias de un pensionado*. Barcelona: Sociedad General de Publicaciones.

³ Alomar, Gabriel "La invasión de los bárbaros y la nueva Edad Media", *El Día Gráfico*, 23/02/1914, p. 4; Murua Valerdi, Agustín "Con lo de la Edad Media, no", *El Día Gráfico*, 25/02/1914, p. 4.

Tanmateix, aquests comentaris no volen, en cap cas, restar mèrits al llibre ressenyat. De fet, creiem sincerament que *El segon Reich i Catalunya. Alemanya vista des de la cultura i la política catalanes entre 1890 i 1914* és un treball excel·lent que ha omplert un buit historiogràfic i que serà una obra de referència per a futures investigacions.